

כד הקמח

על התרי"ג מצות

ערך שבועות – מצוות לא תעשה

תרי"ג מצות הללו הם

תרי"ג כללים.

אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו וגו' (שיר השירים ו). **דבר ידוע שאין הקדוש ברוך הוא מתעלה מכל ע' אומות שבעולם כי אם בישראל** וזהו שנאמר (שם א) כי טובים דודיך מיין כלומר משבעים אומות. ולפי שישראל הם הכונה בבריאת העולם הזכיר שלמה בכאן אמרתי אעלה בתמר, וידוע כי לשון אמירה בהקדוש ברוך הוא ענינו מחשבה כלשון (קהלת ג) אמרתי אני בלבי, (ש"א ב) מה תאמר נפשך ואעשה לך, ויאמר הכתוב מחשבתי בבריאת עולמי היתה שאתעלה בישראל והמשיל ישראל לתמר שנאמר (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח. מה תמר זה אין לו אלא לב אחד כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. אחזה בסנסניו כלומר אבחר בצדיקים שבהם והם שעושין פירות, שהרי לשון סנסנים הם הענפים העליונים אשר שם הפרי והוא רמז לז' צדיקים שעשו שרש למטה ועשו פרי למעלה ונזדכך העולם בהם והם מאדם ועד יעקב שכל זרעו היה מזוקק ראוי לקבל התורה

שהרי לא ניתנה התורה עד שצירף הקדוש ברוך הוא וזיקק כל התולדות ז' פעמים כדי שיהיה נקיי התולדות וכלים טהורים מוכנים לנפש הטהורה לקבל התורה, ואלו הן אדם שת נח שם אברהם יצחק ויעקב, והוא שאדם הראשון היה פסולת בזרעו קין ותולדותיו ונזדכך זרעו בשת שהיה זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין לא כענין התולדות הראשונות, וזה שאמר (בראשית ה) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר, ושת גם הוא לא נזדכך והיה בזרעו פסולת זה אנוש וכל דורו שהיו עובדין עבודה זרה עד שנזדכך בנח ונח גם הוא היה פסולת בזרעו והוליד חם ונזדכך זרעו בשם, גם שם העמיד תולדות שנחלקו על עבודת השם יתברך ונזדכך באברהם, גם אברהם היה פסולת בזרעו זה ישמעאל ובני קטורה ונזדכך ביצחק שנאמר (שם כא) כי ביצחק יקרא לך זרע. גם יצחק היה פסולת בזרעו ונזדכך זרעו ביעקב. יעקב היה כל זרעו קדש שנים עשר שבטים חכמים וצדיקים אין בהם פסולת וסיג לא חסרו לקבלת התורה רק ריבוי עם נמצאת למד שבקבלת התורה נזדככו הדורות כבר ז' פעמים כדי לקבל התורה שהיא כסף צרוף, והנה במצרים נשתלחה בהם הברכה וכח הריבוי עד שעלו לששים רבוא שהוא המנין הכולל כל הצורות וכל הדעות ולא היתה ראויה התורה להנתן בפחות מהחשבון הזה ומתוך האותות והמופתים שנעשו במצרים נתפרסם האלהות אצל האומות שהיו כבהמות, והוא שכתוב (הושע יב) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים, ביאר כי כח היחוד והאלהות נתפרסם מארץ מצרים ואז נתעלה הקדוש ברוך הוא בעיני האומות על ידי ישראל בעשר מכות במצרים ואחר כן בקריעת ים סוף וכענין שכתוב (שמות טו) שמעו עמים ירגזון, ואחרי כן נחתם הענין להם במתן התורה כי שם נתעלה ושם הראה לישראל את כבודו ואת גדלו ונתפרסם מציאותו ואלהותו:

**ובמדרש אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו אלו חנניה
מישאל ועזריה שהיו זקופין בקומתן ולא רצו להשתחות
לצלם הזהב. בסנסניו הם היו סנסני תמר שיצאו מפרץ וזרח
שיצאו מתמר. ואמרו במדרש כמה היה נבוכדנצר מפתה**

לדניאל היה אומר לו לית את סגיד לצלמא לית את חמי מה
דהוא עביד, חמי מה דהוא עביד ואת מן גרמך סגיד ליה, מה
עשה אותו רשע נטל ציצו של כהן גדול ונתנו לתוך פיו וכנס
כל זיני זמר והיו מקלסין לפניו והוא אומר ה' אלהיך כיון
דחמא דניאל כן, אמר ליה את יהיב לי רשותא למיעל
ולמינשק הדין צלמא דידך על פומיה מיד נתן לו רשות ועלה,
כשעלה השביעו לציץ אמר לו בשר ודם אני ושלוחו של
הקדוש ברוך הוא אני אלא הזהר שלא יתחלל בך שם שמים
גוזר אני עליך שתבא אחרי בא לנשקו והוציא בלעו מפיו מן
דנחת היו מתכנשין כל זיני זמרא והיו מקלסין לפניו ולא היה
עושה כלום מיד נפל הצלם ההא דכתיב (ישעיה מו) כרע בל
קרס נבו כיון שראו האומות נסים וגבורות שעשה הקדוש
ברוך הוא עם חנניה וחביריו היו לוקחין טעותן ומשברין אותן
והיו עושין מהן פעמונים וזגים ותולים אותם בכלביהן
וחמוריהן והיו ישראל אומרים להם ראיתם למה הייתם
משתחווים לקיים מה שנאמר (שם) היו עצביהם לחיה
ולבהמה, (שיר השירים ו) ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן זה
פרץ וזרח מה פרץ וזרח נגזרה עליהם שריפה ולא נשרפו
אף אלו נגזרו עליהם שריפה ולא נשרפו. וריח אפך
כתפוחים. אמר רבי אלעזר מאחר שכתוב בהם (דניאל ג)
וריח נור לא עדת בהון ואת אמרת וריח אפך כתפוחים. ולמה
דומה ריחן לריח השדה של תפוחים עד כאן, ומה אלו חנניה
מישאל ועזריה שמסרו את עצמן לכבשן האש כדי שלא
יעברו לא יהיה לך אלהים אחרים:

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, זו מצות לא תעשה שלא להעלות במחשבה שיש אלוה זולתו והוא כולל שלא למנות על ישראל מלך מקהל גוים שלא להפסיד אמונת האמת שנאמר (דברים יז) לא תוכל לתת עליך איש נכרי, והוא חייב במצות לא תעשה שנאמר (שם) לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו כסף וזהב ולא ירבה לו סוסים:

לא תעשה לך פסל וכל תמונה. שלא יעשה פסל ומסכה בידיו שמתוך העשייה יבא לידי עבודה, ואמרו במסכת עבודה זרה (דברים כו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ארור משעת עשייה שהעשייה מביאה לידי תועבה שעובדו, וכן לא יעשנו לאחרים, שלא לעשות עבודה זרה אפי' לאחרים שנאמר (ויקרא יט) ואלהי מסכה לא תעשו לכם. ושלא לעשות צורות לנוי ואף ע"פ שאין עובדין אותן שנאמר (שמות כ) לא תעשון אתי. ושלא להשתחוות לעבודה זרה אע"פ שאין דרך עבודתה בהשתחוויה שנאמר (שם) לא תשתחוה להם. ושלא לעבוד עבודה זרה בדברים שדרכן לעבדן בהם שנאמר (שם) ולא תעבדם, ושלא להעביר למולך שנאמר (ויקרא יח) ומזרעך לא תתן להעביר למולך. ושלא לעשות מעשה אוב שנאמר (שם יט) אל תפנו אל האובות, ולא מעשה ידעוני שנאמר (שם) ואל הידעוני, ושלא לפנות אחר עבודה זרה שנאמר (שם) אל תפנו אל האלילים, ושלא להקים מצבה שנאמר (דברים טז) ולא תקים לך מצבה, ושלא ליתן אבן משכית שנאמר (ויקרא כו) ואבן משכית לא תתנו בארצכם, ושלא לטעת אילן במקדש שנאמר (דברים טז) לא תטע לך אשרה וגו', ושלא לישבע בעבודה זרה ולעובדיה. וגם אין משביעין

אותם בה שנאמר (שמות כג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו. ושלא להדיח בני ישראל אחר עבודה זרה שנאמר (שם) לא ישמע על פיך. ושלא להסית אדם מישראל שנאמר (דברים יג) ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה. ושלא לאהוב המסית שנאמר לא תאבה לו, ושלא לעזוב השנאה שנאמר ולא תשמע אליו. ושלא להציל המסית אלא לעמוד על דמו שנ' (שם) לא תחוס עינך עליו. ושלא ילמד המוסת זכות על המסית שנאמר (שם) לא תחמול, ושלא יחריש המוסת ללמד חובה על המסית אם ידע לו חובה שנ' (שם) לא תכסה עליו. ושלא ליהנות מציפוי נעבד שנאמר (שם) לא תחמוד כסף וזהב עליהם. ואמרו במסכת עבודה זרה (פ"ד דף נב) פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך. שהרי הכתוב מתחיל פסילי אלהיהם והוא לשון פיסול עשייה ויכלול עוד לשון פסלות וביטול. ושלא לבנות עיר הנדחת לכמות שהיתה שנאמר (שם יג) לא תבנה עוד. ושלא ליהנות בממון עיר הנדחת שנאמר (שם) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. ושלא ליהנות בעבודה זרה ובכל משמשיה ובתקרובת שלה וביין שנתנסך לה שנאמר (שם ז) ולא תביא תועבה אל ביתך. ושלא להתנבא בשמה שנאמר (דברים יח) ואשר ידבר בשם אלהים אחרים. ושלא להתנבא בשקר שנ' (שם) אשר יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו. ושלא לשמוע למתנבא בשם עבודה זרה שנאמר לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. ושלא ימנע מהריגת נביא השקר שנאמר לא

תגור ממנו, ושלא ללכת בחקות עבודה זרה ולא במנהגותיהם שנאמר ולא תלכו בחקות הגוים. ושלא לקסום שנאמר לא יהיה בך קוסם קסמים, ושלא לעונן שנאמר ולא תעוננו. ושלא לנחש שנאמר ולא תנחשו, ושלא לכשף שנאמר מעונן ומנחש ומכשף, ושלא לחיות מכשף שנאמר מכשפה לא תחיה, ושלא לחבר חבר שנאמר וחבר חבר, ושלא לשאול באוב שנ' ושואל אוב, ושלא לשאול בידעוני שנ' וידעוני, ושלא לשאול בחלום אל המתים שנאמר ודורש אל המתים, ופירוש מנחש אמרו בספרי אלו המנחשים בחולדה ובעופות ובכוכבים, ופי' חובר אחד חובר את הנחש ואחד חובר את העקרב כלומר שיאמר הדברים ההם ולא ישכנו לפי דבריו, או אם יאמר אותם על המכה הכואבת ינוח הכאב מיד, ופי' אוב המדבר משחיו וידעוני המדבר בפיו והוא נעשה בעצם שמכניס בפיו מחיה ששמה ידוע, ושלא לכתוב בגוף שנאמר (ויקרא יט) וכתובת קעקע לא תתנו בכם. ובמסכת מכות (פ"ג דף כא) כתב אפי' לשמים ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע שנאמר (שם) לא תתנו בכם אני ה' לא תתנו בכם שמי ה'. ושלא לשכון בארץ מצרים לעולם שהיא גורמת להטות מדרך האמת כענין שכתוב כמעשה ארץ מצרים וגו' שנאמר (דברים יז) לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ואזהרה זו אינה אלא למי שדר בארץ ישראל שאינן רשאים לדור וללכת שם וזהו לשון בדרך הזה עוד. אבל היושבים בחוצה לארץ אינן בכלל

אזהרה זו, בא וראה כמה קהלות וכמה אנשים גדולי ישראל נתישבו במצרים שבאו שם מחוצה לארץ ולכך אין אזהרה זו אלא לאותן הדרים בארץ ישראל. ושלא לכרות ברית לז' עממין שנאמר (שמות כג) לא תכרות להם ולאליהם ברית. ושלא להחיות אדם מז' עממין שנאמר לא תחיה כל נשמה. ושלא לחון עובדי עבודה זרה שנאמר לא תחנם. ושלא להושיב עבודה זרה בארצנו שנאמר לא ישבו בארצך. ושלא להתחתן בעבדי עבודה זרה שנאמר (דברים ז) לא תתחתן בם. ושלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל לעולם. שנאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'. ושלא לקרא להם לשלום בשעת מלחמה כשאר הגוים שנאמר לא תדרוש שלומם. כל אלו בכלל לא יהיה לך שהן כלן מצות לא תעשה נגררות ונמשכות אחר עבודה זרה. ולשומרי מצותי (שמות כ) ירמוז למצות לא תעשה הנכללות בגדר גמילות חסדים שנאמר (שם) ועושה חסד לאלפים. והן שלא למשכן האלמנה שנאמר (דברים כד) לא תחבול בגד אלמנה. ושלא יתבע העני בחובו שנאמר (שמות כב) לא תהיה לו כנושה ובד"א כשהוא יודע שאין לו מפני שהוא מלבין את פניו בלא תועלת שיש לו. ושלא להרחיק זרע עשו מן הקהל אלא עד ג' דורות שנאמר (דברים כג) לא תתעב אדומי, ולא מצרי לבא בקהל אלא עד ג' דורות שנאמר (שם) לא תתעב מצרי, ושלא להלוות ברבית שנאמר (ויקרא כה) את כספך לא תתן לו בנשך, ושלא ללוות ברבית שנאמר (דברים כג) לא תשיך לאחיק,

ושלא להשית יד בין לזה למלוה ברבית להיות ערב או עד ולא לכתוב ביניהם שנאמר (שמות כב) בכל אלו לא תשימון עליו נשך. ושל לא לעבוד בעבד עברי בעבודת עבד שנאמר (ויקרא כה) לא תעבוד בו עבודת עבד. ושל לא למכור אותו ממכרת עבד שנאמר (שם) לא ימכרו ממכרת עבד, ושל לא לעבוד בו בפרך שנאמר לא תרדה בו בפרך. ושל לא להניח לגוי לעבוד בעבד עברי הנמכר לו שנאמר (שם) לא ירדנו בפרך לעיניך. ושל לא למכור אמה עבריה שנאמר (שמות כא) לא ימשול למכרה, ושל לא למנוע ממנה שאר כסות ועונה שנאמר (שם) לא יגרע, ושל לא ימכור אשת יפת תואר שנאמר (דברים כא) ומכר לא תמכרנה. ושל לא לכבוש אותה לשפחה אחר שלקחה לאשה, שנאמר (שם) לא תתעמר בה. ושל לא לאחר פעולת שכיר שנאמר (ויקרא יט) לא תלין פעולת שכיר, ועוד יכלול מצות לא תעשה של חסד עם המתים שלא תנשא יבמה לאחר חוץ מיבמה שנאמר (שם כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, כדי ליתן זרע לאחיו ולא תכרת שלשלת היחס מן המקום שמשתלשלת משם:

לא תשא זו מצות לא תעשה שלא ליטע לשוא ויכלול שלא לעבור על שבועת בטוי, ושל לא לחלל שמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (ויקרא כב) ולא תחלל את שם קדשי. ושל לא לנקוב את השם לפי שאנו מוזהרין על ברכת השם וכתוב בעונש (שם כד) ונוקב שם ה' מות יומת. ושל לא לנסות את השם שנאמר לא תנסו. ושל לא לעבור על דברים שאסר בהן על נפשו שני' (במדבר ל) לא יחל דברו:

לא תעשה כל מלאכה. זו מצות לא תעשה. שלא לעשות מלאכה ביום השבת. ויכלול שלא לצאת חוץ לתחום, ושלא לענוש בשבת שנאמר (שם לה) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. ופירושו לא תשרוף מי שנתחייב שריפה והוא הדין שאר מיתות ב"ד מה שריפה שהיא מיוחדת שהיא אחת ממיתות ב"ד ואינה דוחה את השבת אף כל שאר המשפטים לא ידחו את השבת, ונמצא בירושלמי בכל מושבותיכם ר' אילא בשם ר' ינאי מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת, ויכלול עוד שלא לחרוש בשור וחמור יחדיו שנאמר (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ועל כן אמר שורך וחמורך:

לא תרצח זו מצות לא תעשה שלא להרוג נקי. ויכלול עוד שלא לנטות אחרי רבים לרעות בדיני נפשות אם היו המחייבין יותר על המזכין אחד עד שיהיו שנים שנאמר (שמות כג) לא תהיה אחרי רבים לרעות, ושלא ילמד חובה מי שלמד זכות תחלה בדיני נפשות שנאמר (שם) לא תענה על ריב לנטות, ושלא למנות בדיינין אדם שאינו חכם בדברי תורה אע"פ שהוא חכם בחכמות אחרות שנאמר (דברים א) לא תכירו פנים במשפט, ושלא לכרות הדין על פי עד אחד, ושלא לשמוע מאחד מבעלי דינין ואין חברו עמו שנאמר (שמות כג) לא תשא שמע שוא, ושלא לחתוך הדין באומד הדעת עד שיראו שני עדים גופו של דבר שנאמר (שם) ונקי וצדיק אל תהרוג. ושלא יורה העד שהעיד בדיני נפשות שנאמר (במדבר לה) ועד אחד לא יענה בנפש. ושלא יהרג מחויב הריגה קודם שיעמוד בדין שנאמר (שם) ולא ימות הרוצח עד עמדו וגו' ושלא לחוס על הרודף אלא הורגין אותו קודם שיגיע לנרדף כענין שנאמר (דברים יז) וכל העם ישמעו וייראו וגו', ושלא לענוש האנוסה שנאמר (שם יד ב) ולנערה לא תעשה דבר. ושלא ליקח כופר מן הרוצח לפי שסופו לרצוח אחר שנאמר (במדבר לה) ולא תקחו כופר וגו', ושלא ליקח כופר בגלות רוצח בשגגה שנאמר (שם) ולא תקחו כופר לנוס. ושלא לעמוד על הדם שנאמר (ויקרא יט) לא תעמוד על דם רעך. ושלא להניח מכשול שנאמר (דברים כב) ולא תשים דמים. ושלא להכשיל עור בדרך שנאמר (ויקרא יט) ולפני עור. ושלא להוסיף מלקות המחוייב מלקות שנאמר (דברים כה) לא יוסיף פן

יוסיף. ושלא לרגל שנאמר (ויקרא שם) לא תלך רכיל. וכן הוא אומר (יחזקאל כב) אנשי רכיל היו בך למען שפך דם. ואמרו רז"ל (ערכין פ"ג דף טו ע"ב) ג' לשון הרע הורג האומרו והמקבלו ומי שנאמר עליו. האומרו מדואג שנאמר (תהלים נב) גם אל יתצך לנצח. המקבלו משאול. ומי שנאמר עליו מאחימלך בן אחיטוב, ושלא לשנוא בלב שנאמר (ויקרא יט) לא תשנא את אחיך בלבבך. ושלא להלבין פני חברו. והוא שאמרו יכול אפילו פניו משתנות (ככרום) ת"ל (שם) ולא תשא עליו חטא. ואמרו עוד במערבה במאי זהירי טפי באוחוורי אנפין דאזיל סומקא ואתי חיורא. ושלא לחבול כלים שעושין בהם אוכל נפש שנאמר (דברים כד) לא יחבול רחים ורכב. ושלא לנקום שנאמר (ויקרא יט) לא תקום. ושלא לנטור שנאמר (שם) ולא תטור שכל מי שנוקם ונוטר אינו הולך בדרכיו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (ירמיה ג) כי חסיד אני נאום ה' לא אטור לעולם. וכן הצדיק אין ראוי לו לנקום ולנטור, ודוקא במילי דעלמא אבל במילי דשמיא מותר ועל זה כתיב (משלי כח) שאת פני רשע לא טוב, ואמר דוד (תהלים קלט) הלא משנאיך ה' אשנא. וכתיב (משלי ח) יראת ה' שנאת רע, ביאורו שנאת איש רע. וכן בהקדוש ברוך הוא אע"פ שאומר לא אטור לעולם לגבי הרשעים הוא נוקם ונוטר שנאמר (נחום א) נוקם ה' לצריו וגו':

לא תנאף כולל שלא לגלות ערות אם ושלא לגלות ערות אחיו. ושלא לגלות ערות אחותו מן האב ומן האם. ושלא לגלות ערות בת הבן. ושלא לגלות ערות בת הבת. ושלא לגלות ערות הבת וזה לא נזכר בתורה כלל אבל הוא ק"ו מבת הבת. ושלא לגלות ערות אשה ובתה. ושלא לגלות ערות אשה ובת בנה. ערות אשה ובת בתה. ערות אחות האב. ערות אחות האם. ערות אשת אחי האב. ערות אשת הבן. ערות אשת האח ערות אחות אשה. והטעם בכל אלו שלא להשיב הדבר הנפרד לשרשו והענף לעיקרו. שלא לגלות ערות נדה שגם זה קרוי טומאה שנאמר (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה וגו' שלא לגלות ערות אשת איש שאף זה קרוי טומאה שנאמר (שם) ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך וגו', ושלא להביא אשה בהמה עליה שנאמר (שם) תבל הוא, ושלא לשכב

עם זכר שנאמר (שם) תועבה היא. ושלא ליקרב לעריות בדבר המביא לידי גילוי ערוה שנאמר (שם) לא תקרבו לגלות ערוה. ושלא ללבוש אשה לבוש איש שנ' (דברים כב) לא יהיה כלי גבר על אשה, ולא ילבש איש לבוש אשה שנאמר (שם) לא ילבש גבר שמלת אשה. שכל זה דרך המנאפים הזכר מתיחד עם הנקבות והנקבות עם הזכרים:

לא תגנוב זה מצות לא תעשה. שלא לגנוב נפש מישראל והוא דומיא דלא תרצח לא תנאף שיש בהם מיתות ב"ד, ויכלול עוד שלא לגנוב ממון שנאמר (ויקרא יט) לא תגנובו שבסדר קדושים תהיו. ושלא יונה במקח וממכר שנאמר לא תונו, ושלא לעשות עול במדה שנאמר (שם) לא תעשו עול וגו'. ושלא לעשות איפה ואיפה שנאמר (דברים כה) לא יהיה בביתך איפה וגו', ושלא להשיב עבד שברח לארץ ישראל מאדוניו שבח"ל, ושלא לענות יתום ואלמנה שנאמר (שמות כב) כל אלמנה ויתום לא תענון:

לא תענה זו מצות לא תעשה שלא לעשות עדות שקר. ויכלול שלא יגרש את אשתו לעולם בלשון (משלי ג) אל תחרוש על ריעך וגו', והנביא מלאכי אומר (מלאכי ב) כי שנא שלח. וכתוב (ירמיה ג) אכן בגדה אשה מרעה כן בגדת בי, ויכלול עוד שלא יגרש אונס אנוסתו שנאמר (דברים כב) לא יוכל שלחה כל ימיו, ושלא יעיד בעל עבירה שנאמר (שמות כג) אל תשת ירך עם רשע. ושלא יעיד קרוב שנאמר (דברים כד) לא יומתו אבות על בנים כלומר בעדות בנים וה"ה לשאר קרובים:

לא תחמוד זו מצות לא תעשה בחמדת הלב התחיל במצות הלב וסיים במצות הלב לומר כי הכל מיוחד וסופו כתחלתו, כי הוא כמו המעין המתפשט מן המקור שאין לו סוף, והנה עשרת הדברות כנגד עשר ספירות. ונמצא בספר יצירה עשר ספירות בלימה נעוץ סופן בתחלתן כשלהבת קשורה בגחלת שהרי הרבה חוטין של אש יוצאין מן הגחלת שהיא אחת והתורה נמשלה לאש שנאמר (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאום ה' וכתוב (שיר ח) רשפי אש שלהבת יה. ויש לשאול ואיך קבעה תורה מצוה זו בחמדת הלב ומי יוכל להזהר שלא יחמוד בלבו הדבר הנראה. ואמר החכם רבי אברהם בן עזרא הכונה שיסיר מחשבה זו

מלבו ויטיאש מן הדבר כמו שמתיאש הכפרי מנשוא המלכה שהרי יודע הוא שאי אפשר לו זה. וכן יעשה באשת חבירו. ויכלול שלא יגזול שנאמר (ויקרא יט) ולא תגזול שהרי מן החמדה יבא לידי גזילה הוא שכתוב (מיכה ב) וחמדו שדות וגזלו. ושלא להסיג גבול שנאמר (דברים יט) לא תסיג גבול ריעך. ושלא לעשוק שנאמר (ויקרא יט) לא תעשוק ושלא לכחש בממון חבירו שנאמר (שם) לא תכחשו, ושלא להתאות שנאמר (דברים ה) לא תתאוה בית רעך, ושלא יאכל השכיר בשעת מלאכה מן המחובר שהוא עושה בו שנאמר (שם כג) וחרמש לא תניף, ושלא ליתן לכליו שנאמר (שם) ואל כליך לא תתן. הנה הוכחנו תרי"ג מצות אלו מכלל עשרת הדברות. והנה הם נחלקות לב' חלקים עשה ולא תעשה. ושני דרכים אלו, הא' להדריך האדם במעשים הטובים ללכת בדרכי הש"י להדמות אליו, והב' להרחיקו ולמנעו מן הדרך הרע והמדה המגונה ובזה יהיה הגוף והנפש בדרך אחד והסכמה אחת בעבודת הבורא יתברך וזה כענין שאמר הכתוב (תהלים לד) סור מרע ועשה טוב. תרי"ג מצות אלו כולן אלהות והן המורות חכמת האלהות מצד ידיעת פעולותיו כך אין תכלית לפרטי המצות וכמאמר דוד (שם קיט) לכל תכלה ראיתי קץ וגו'.

תרי"ג מצות הללו הם תרי"ג כללים.

ועשרת הדברות הן הכלל העליון כמו שתאמר שם אדם הוא כלל לראובן שמעון לוי ויהודה גם לעמלקי גם לפלשתי גם לשבעים לשון. ואמנם שם גוף הוא כלל עליון ממנו שהוא כולל הגלגלים והכוכבים והיסודות וכל ברואי מטה היסודות והמתכות האילנות והעשבים הבהמות והחיות העופות והדגים והאדם. וידוע כי הוא משלמות התורה שכל המעמיק במצפוניה יראה בעין שכלו כי הכתובים אור נגה עליהם לפקוח עינים עורות. ויתבונן וישיג שהיא הכוללת כל החכמות וכל עניני העולם, וכמו שאמרו במסכת תענית (פ"ק דף ק) ההוא ינוקא דאשכחיה רבי יוחנן דקא גריס (משלי יט) אולת אדם תסלף דרכו וגו' אמר מי איכא מידי בכתובי דלא רמיזא באורייתא כי האי גוונא והא כתיב (בראשית מב) ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו וגו' על אחת כמה וכמה בעיקרי התורה ובגופי

המצות שיש לומר כי בעשרת הדברות נכללו תרי"ג מצות אלו שהזכרנו אחת לאחת. לו תרי"ג מצות אלו עולמיות נצחיות הן ונוהגות לדורות אינן תלויות בזמן מן הזמנים, וזהו שאמר הכתוב בהן (דברים לג) מורשה קהלת יעקב כלשון האמור בא"י (שמות ו) ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'. וכתוב בה (דברים יא) כימי השמים על הארץ. ועוד ראייה מה שאמרו רז"ל, רמ"ח מצות עשה כמנין איבריו של אדם כאלו אומר לו כל אבר ואבר שבו עשה בי מצוה פלונית, שס"ה מצות לא תעשה כמנין ימות החמה כאילו אומר לו יום ויום אל תעבור בי עבירה פלונית, וזו ראייה כי זה המספר לא יחסר לעד שאם כן היה המספר חסר הזמן שיושלם בו חיוב המצוה ולא היה המאמר שלם אלא בזמן מוגבל, כן כתב הרמב"ם ז"ל, ועד כאן יש להאמין כי תרי"ג מצות הללו נצחיות. וידוע כי כל המשמרת יש לו זכות גדול הוא שאמר דוד עליו השלום (תהלים יט) בשמרת עקב רב. וכתוב (שם לח) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו':